

Wychodzi we wtorek, czwartek i sobotę. Co sobotę dołączony jest wstawił Rozmaitości, piśmie ku pożytkowi i zabawie. Prenumerata Gazety z Dodatkiem i Rozmaitościami na kwartał, dla odbierających w samym Lwowie 4 sz. 48 kr., na pocztamtach lwowskim 5 sz. 48 kr., na wszelkich innych pocztamtach 5 sz. 56 kr. m. konw. Prenumerata półroczna wynosi dwa razy tyle co kwartalna.

G A Z E T A L W O W S K A.

Dodatek do Gazety Lwowskiej obejmuje doniesienia urzędowe i prywatne. Za umieszczenie w Dodatku płać się od wiersza w półkolumnie (drukem garmont) za pierwszy raz 8 kr., a za każde następujące raz tylko po 4 sz. 40. mon. konw. Za większe litery płać się wedle tego ile na swyessajzy druk obrachowane miejsce sąm. Redakcyja Gazety Lwowskiej przyjmuje tylko frankowane listy.

Sobota

N^{ro} 73.

24. czerwca 1843.

Przy kończącym się pierwszym półroczu z dniem ostatnim bieżącego miesiąca, Redakcyja uprasza p. p. prenumeratorów na prowincyi, którzy nie chcą doznawać zwłoki w odbieraniu Gazety, aby zawczasu złożyli prenumeratę na drugie półrocze, albo też na trzeci kwartał w najbliższych c. k. Pocztamtach, lub w c. k. głównym Pocztamcie lwowskim, — a to według warunków powyżej obok tytułu Gazety umieszczonych.

Przegląd artykułów.

Wiadomości krajowe: Ze Lwowa.
Wiadomości zagraniczne: Hiszpanija: Wypadki w Maladze, Grenadzie i innych miastach południowych. — Szczegóły o powstaniu w Maladze, Grenadzie i Almeryi.
Anglija: Mowa O'Connella i adres do ludu Irlandyi. — Zamiany repealistów. — Sędzia pokoju Burke zastrzelony. — Zamach na życie O'Connella.
Francyja: Izba deputowanych. — Nadzwyczajny kredyt dla kolonii na Oceanijach. — Zamiar zaprowadzenia stacyi okrętowych na chińskich wodach. — Słota i wozbranie rzek — Abd-el-Kader raniony.
Rosyja.
Nowiny.
Wiadomości handlowe i przemysłowe: Z Dobromila. — Z Wiednia.
Spis osób, które w biurze Redakcyi Gazety Lwow. przyczyniły się do składek dla pogorzalców Zmigrodu.
Dodatek nadzwyczajny.

WIADOMOŚCI KRAJOWE.

— Ze Lwowa. —

O d e z w a

c. k. galicyjskiego Rządu krajowego do mieszkańców Galicyi.

W nocy z dnia 16go na 17ty kwietnia t. r. wybuchnął w miasteczku Zmigrodzie,

Obwodzie Jasielskim ogień, który, podniecany gwałtownym wiatrem, tak szybko i z takim spustoszeniem się rozszerzył, iż wkrótce większa część miasteczka stała się pastwą płomieni.

Według przedłożonego Rządowi krajowemu przez urząd obwodowy opisu, zgorzało 105 domów wraz z zabudowaniami gospodarskimi, i innemi i kościół parafijalny.

Przypadek ten pozbawił 230 chrześcijańskich i po części żydowskich familij przytulku i środków utrzymania życia.

Po odtrąceniu kwoty 11218 zr. 15 kr., zabezpieczonej przez towarzystwa zabezpieczające od szkód z pożaru, wynosi szkoda ogółem 144847 zlr. 54 kr. m. k.

Ze względu na godne politowania położenie tych nieszczęśliwych pogorzalców, Rząd krajowy widzi się być spowodowanym do wezwania mieszkańców tutejszego kraju do dania wsparcia, spodziewając się po dobroczynności mieszkańców Galicyi, której tylokrotnie dali dowody, iż nie omieszkają i teraz przyczynić się do złagodzenia ciężkiego nieszczęścia pogorzalców, i że się tym sposobem przynajmniej najnaglejszym potrzebom tych nieszczęśliwie dotkniętych mieszkańców Zmigroda przed nastaniem ostrzej pory roku zaradzi.

Zarazem poleca się wszystkim kasom cyrkulowym, aby składki przyjmowały i na przeznaczony cel obracały.

Lwów dnia 13. Czerwca 1843.

WIADOMOŚCI ZAGRANICZNE.

Hiszpanija.

Wiadomość o wybuchnięciu na nowo powstania w Maladze potwierdzają najnowsze dzienniki paryzkie. Głównego przewodzcę tegoż powstania, jenerała Ramona Cabrereę odprowadzono w tryumfie do miasta w chwili, gdy na pokładzie francuzkiego parowego statku szukał schronienia. Zdaje się, że Torremejia, który z początku przykładał się do przytłumienia powstania dnia 6. maja, i dla tego od rządu w Madrycie posunięty był na wyższy stopień, wkrótce potem inaczej się namyslił, gdyż d. 28. widziano go, jak odbywał przegląd gwardyi narodowej i wojska liniowego, które przeciw Rejentowi powstało. Ronda, Antequerra i Velez-Malaga przyłączyły się do powstania, które ku Almeryi się pomknęło.

Dopisek zamieszczony w *Phare des Pyrénées* zawiera następujące wiadomości z Katalonii pod dniem 5. czerwca: »Pułk piechoty kastyljskiej, który z Barcelony wyruszył, wszedł dnia 3. do Tarragony. — Z Urbano przybył dnia 4. do Barcelony dla otrzymania od jenerała Cortinez rozkazów; pozostawił on swoją brygadę w Mataro. — Wzburzenie umysłów nie ustawało w Barcelonie; miejscowa władza postawiła straż przy katedrze dla przeszkodzenia, aby nie uderzono w dzwony na trwogę. — Parowy statek wojenny *Isabella II.* odpiął dnia 3go z Barcelony z wojskiem i amunicją do Tarragony.

Dziennik *Castellano* z dnia 2. czerwca zawiera następujące szczegóły o powstaniu w Maladze: »Margarabia Torremejia, którego mianowano brygadyjerm dla tego, że mu się powiodło przytłumić rozruch, wydał proklamacyję i rozgłosił, że jeneralny kapitan Grenady przybył do Loja w 3000 piechoty i 600 konnicy. W równym czasie posłał gońca do Madrytu i kazał jeneralnemu kapitanowi Grenady oznajmić, aby się nie spieszył, gdyż wszystko jest ukończone. Brygadyjer Cabrera, który, chociaż chory, przystąpił do powstania, zmuszony był oglądać się, aby się dostać na francuzki statek parowy. Poseł wysłany do Grenady spotyka przypadkiem gońca, który mu oznajmia, że to miasto powstało. Wiadomość ta przybyła do Malagi i zaraz odmieniła się postać rzeczy; tłum ludu udał się na plac konstytucyi. Przybyli żołnierze, uderzono w dzwony, dobosze zaczęli zwolywać gwardyję narodową. Władze miejscowe w towarzystwie mi-

licy narodowej udają się po Cabrereę, który na ramionach zaniesiony do miasta, ogłosił zgodę, jedność i zapomnienie wszystkiego, co zaszło. Natychmiast schronił się Torremejia do francuzkiego konsulatu i zaczął się wybierać w podróż; ale Cabrera ujął się za nim, i posłano po niego deputacyję. Przybył do sali komisyi rządowej; jeneralny komendant wyszedł naprzeciw niemu, i uściskali się. Późem komisya rozesała gońców do Grenady, Sewili, Kordowy, Kadyxu i Jaen. Dnia 28. odbyła się wielka parada. Pułkownik Torremejia dowodził gwardyją narodową i wojskiem liniowem. Dnia 29. wydano odezwę, w której oznajmiono, że wszyscy bezzeni i bezdzietni wdowcy od lat ośmnastu do pięćdziesięciu pod chorągwią stawić się mają.

W Grenadzie zdaje się, że rozruch przybrał najgroźniejszy charakter. Podług ostatnich wiadomości z dnia 30. maja było to miasto w ręku powstańców, którzy rządową komisyję uorganizowali. Jeneral Santa-Cruz, którego przymuszono do podpisania kilku proklamacyj, uszedł z Grenady, gdzie zostawał pod ścisłą strażą, i schronił się do Jaen, zkąd dla usprawiedliwienia się napisał list do Rejenta. W Jaen koncentruje się wojsko rządowe. — Dziennik *Castellano* zawiera następujący list z Grenady pod dniem 30. maja: »Tymczasowa komisya wykonuje z sprężystością swój program; chce ona pozostać niezawisłą od madryckiego rządu, pokąd podlug parlamentarskich reguł nie będzie złożone ministeryjum i pokąd takowe nieprzyjmie programu kongresu. Cała prowincya poszła za ogólnym ruchem, podobnież i Almerya, spodziewamy się, że Jaen, Huelva i Sevilla pójdą za tym przykładem. Pana Coudere mianowano politycznym szefem. Wszyscy urzędnicy uznali go. Owo zgoła cała prowincya ta przybięra imponujący charakter. Pan Coudere wydał do mieszkańców proklamacyję, w której oznajmia, że w smutnych stosunkach, w jakich się kraj znajduje, krajowa władza, lud i milicyja narodowa poruczyła mu pierwszą administracyjną władzę, aby sprawę narodową od dowolności rządu zasłaniał. Wzywa on mieszkańców, aby nad porządkiem i nad przenaieżnym poważaniem ustaw czuwali.

W Almeryi dozwoliło wojsko wykonać *pro-nunciamento* nie zrobiwszy żadnej przeszkody. Tymczasowa komisya ogłosiła program, którym rejencyję księcia de la Victoria do dnia 10. października 1844 uznaje i oraz ministeryjum Lopez a żąda.

Wielka Brytania i Irlandya.

Z Londynu dnia 8. czerwca. Dzienniki londyńskie donoszą z Dublina pod d. 6. b. m.: »Dzisiejsze zgromadzenie repealistów na giełdzie zbożowej było nadzwyczaj liczne. Gdy O'Connell wszedł do sali, przyjęto go grzmiącym oklaskiem. Agitator ten nadmienił najpierw o posadzie wicekanclerza, którą mu dawniej gabinet wigów ofiarował, i uczynił tę uwagę, że pomienionej posady nie przyjął dla tego, gdyż chciał pracować dla ludu i do uchylecia unii się przyłożyć; poczem przeszedł do postępowania lorda kanclerza, który z wielką niekonsekwencyją uznaje prawo narodu, upraszając o zniesienie aktu parlamentowego, a w równym czasie składa z urzędu sędziego pokoju dla tego, że się na ucztę repealistów znajdował. Następnie nadmienił o sposobie, w jaki go przyjmowano w Drogheda, gdzie się odbyło jedno z najświetniejszych zgromadzeń repealistów. Dziecięć do dwudziestu tysięcy ludu oświadczyło się tamże za zniesieniem unii i jednogłośnie uznało, że jedynie bunt i zaburzenie spokojności mogłyby sprawie repealistów zaszkodzić. (Okłaski.) Agitator złożył na stole 146 funt. szt., które w Drogheda na furdusz repealistów uzbierano, i co do następującej swęj podróży oświadczył, że dnia 8. czerwca odbędzie zgromadzenie repealistów w Kilkenny, d. 11. w Mallon, d. 13. w Murroo (hrabstwie Limerick), d. 15. w Ennis, w Athlone, d. 21. w Skribereen, d. 25. w Galway a d. 29. w Dundalk, a resztę miesiąca między Dublinczykami spędzi. (Okłaski i śmiech.) Następnie wspomniawszy jeszcze o gwałtach oranżystów w hrabstwie Tyrone z tym dodatkiem, że ten wypadek będzie probierczym kamieniem rządu Peela i okaże jasno, ażali takowy zamierza ludowi dać opiekę, odczytał ułożony przez komitet i przez niego jako prezesa tegoż komitetu podpisany adres do ludu irlandzkiego, w którym dostatecznie przedstawił zamiary towarzystwa repealistów, środki, których do osiągnięcia tych zamiarów użyć zamysła, i skutki, jakich się po zniesieniu unii spodziewa. Poczem między innymi rzekł: »Zamiary nasze są następujące: Ustanowienie osobnego i miejscowego parlamentu, tudzież ustanowienie niepodległego sądu w Irlandyi. Pierwszy z tych punktów wymagałby koniecznie, aby monarcha, lordowie i izby irlandzkie wydały wszelkie ustawy, któreby w całym okręgu Irlandyi wykonawczą moc miały, z zupełnym wyłączeniem wszelkiego innego ustawodawstwa, któreby w jakikolwiekbyż sposób do czysto-irlandzkich spraw mieszać się

chciało. Drugi wymagałby również stanowczo ostatecznego rozstrzygnięcia wszelkich kwestyj procesowych przez postanowione w Irlandyi sądy irlandzkie z zupełnym wyłączeniem wszelkiego odwoływania się do sądów angielskich. Dążnością naszą jest ustanowić irlandzką izbę niższą, któraby zdanie, rzetelność, dojrzałość, rozsądną mądrość i czystą miłość ojczyzny irlandzkiego ludu przedstawiała i zastępowała. Do tego zamiaru uważamy za rzecz potrzebną, by podstawa prawa wyborów ile możności była rozszerzona. — Repealiści przywiązani są mocno do tajnego głosowania przez galki, a to między innymi powodami dla tego, gdyż ten rodzaj wyboru łatwo zapobiega wszelkim podstępom i rozruchom, zabezpiecza masom spokojność i zaręcza każdemu pojedynczemu niepodległość głosowania. Przywrócenie irlandzkiej izby wyższej nie przedstawia wielkich trudności. Wszelką odmianę w parostwie, w skutek zasłanych od czasu unii nominacyj, można spokojnie samej izbie wyższej pozostawić. W końcu zebrał całą osnowę swojej mowy w ten sposób: »My nie chcemy, co większa, my nawet pogardzamy zupełnym rozłączeniem, jak n. p. rozłączenie się Belgii, my chcemy tylko pomysłności belgijskiej; my chcemy tylko użycia naszych własnych środków i zdolności produkowania, my chcemy administracji naszych własnych spraw i tego własnego rządu, który niegdyś wszelkim źródłom naszego przemysłu nadawał ożywiająca i wzmagająca siłę, a tém samem udowodniał, że Irlandya nie więcej nie potrzebuje, jak tylko aby do Irlandczyków należała. Nadszedł czas, w którym Irlandczykowie mogą Irlandyję znowu sobie przyswoić. Gdzież jest mąż z sercem irlandzkiem, któryby nie chciał wstąpić do świetnej walki o prawa, o wolność i pomyślność swego rodzinnego kraju? A zatem precz z płonąją bojaźnią, precz z nikczemną zazdrością, z bezasadną obawą, z sprzeciwiającem się religii rozjątrzeniem — Irlandczykowie, jeden i wszyscy, katolicy, protestanci, presbiteryanie, dissentery, zbierzcie się razem dla upomnienia się o wasz rodzinny kraj — o waszą ojczyznę!«

— dnia 9. czerwca. W parlamencie nie nadmieniano dzisiaj jak się poniekąd można było spodziewać, o zachowywaną w ogólności polityce w Irlandyi, jakkolwiek domagano się i dano objaśnienie o niektórych pojedynczych wypadkach, jak naprzykład o złożeniu z urzędu sędziów pokoju, o rozruchach w Dungannon it. d. W izbie niższej Król hanowerski zajął krzesło jako książę Kumblandyi. W obudwóch izbach przedłożono po-

selstwo Królowej, w celu zezwolenia dla księżniczki Angusty Cambridge podczas jej zamęzcia apanażu. W izbie wyższej przeszedł przez wydział kanadyjski bil zbożowy, poczem takowa zajmowała się bilem o ubogich irlandzkich.

Królowa i dwór powrócili z Claremont do pałacu bukinghamskiego.

Dnia 2. czerwca pod wieczór sędzia pokoju Burke w Pintrim w hrabstwie Galway został przez nieznaną osobę w swym domu zastrzelony. Wicekról przyrzekł 100 funt. szt. nagrody temu, który zbrodniarza schwyta i do sądu przystawi. — O'Connell odjechał dnia 7. do Kilkenny. — Trzy statki parowe przywiozły tu z Liverpoola drugi pułk gwardyi dragonów. — Do Cove zawinęły najprzód liniowy okręt *Malabar* admirała Bowles, powtóre cztery statki parowe z żołnierzami marynarki, artyleryją i t. d.

Przedwczoraj wieczorem wyszedł nagle od ministeryjum spraw wewnętrznych do służbowego urzędnika w Bowstreet rozkaz, aby niezwłocznie kazał schwytać człowieka, nazwiskiem *Mayne*, który w liście pisał, do zwierzchniczj władzy, a mianowicie do samego Sir J. Grahama, oświadczył, że za kwotę przez siebie ustanowioną podejmuje się wystrzałem zgładzić ze świata O'Connella. Sprawą tą zajmowano się w Bowstreet tak potajemnie, że wczoraj jeszcze nic pewnego nie można było się dowiedzieć. Jednakże dzisiaj dziennik *Globe* oznajmił, że inspektorowi policyi panu Attway powiodło się schwytać tego człowieka, i że p. Hall, najwyższy urzędnik w Bowstreet, obecny w ministeryjum spraw wewnętrznych i w przytomności Sir J. Grahama tudzież innych ministrów zajmują się tak jego jak i świadków badaniem. Jeszcze nie udowodniono, czy uwięziony w samej rzeczy *Mayne* się nazywa. Jednakże po niektórych okolicznościach spodziewać się możemy, iż wkrótce okaże się, kto on właściwie jest. Gdy dziennik *Globe* dawano do druku, nie skończono jeszcze badania. *Globe* zapewnia, że wypadek ten w terażniejszym składzie stósunków w Irlandyi, tak w kole ministrów jak i urzędników bardzo nieprzyjemne sprawił wrażenie. Sądzą powszechnie, że trwająca wczoraj po południu przez cztery godzin rada ministrów, najszczególniej tém zamachem się zajmowała.

Zawikłania irlandzkie przybrały stanowczo niebezpieczny charakter; w skutek jednego artykułu gazety *Times*, która to przyznała, spadły papiery *Stocks*, i trwoga opanowała wszy-

stkie umysły. *Times* przyznaje, że Irlandyja stoi nad przepaścią rozruchu; przedsięwzięte dotychczas przez rząd środki są niedostateczne; zachodziła kwestyja, czy niewypadałoby przedłożyć w parlamencie akt przymusowy (*a coercion Bill*) a zawiesić akt *habeas corpus* dla Irlandyi.

Francyja.

Z Paryża dnia 10. czerwca. Dzisiejszy *Moniteur* donosi z Neuilly z dnia wczorajszego: »Otrzymało wiadomości z Rio de Janeiro pod dniem 9. kwietnia; książę Joinville mając pozwolenie od swego dostojnego ojca, prosił o rękę księżniczki Frańciszki Karoliny de Braganza, urodzonej dnia 2. sierpnia 1824, siostry brazylijskiego Cesarza Dom Pedro II., którą mu przyrzeczono; zaślubienie miało się odbyć dnia 1. maja w Rio de Janeiro. Książę Joinville zamyślił dnia 10. maja wraz z swą małżonką na pokładzie fregaty *Belle Poule* prosto do Francyi odpłynąć; fregata *Belle Poule* spodziewana jest z początkiem lipca w Breście.

Na wczorajszym posiedzeniu izby deputowanych naradzano się nad mającym być utworzonym dla francuzkich kolonij na Oceanach nadwyczajnym kredytem 5,987,000 franków. — Pierwszy mowca, p. Boissy d'Anglas, głosował przeciw wnioskowi. Nie pojmował on, dla czego podczas gdy Algier tak wiele daje do czynienia, wyszukują odległych posiadłości, które żadnej ani handlowi ani marynarce francuzkiej nie obiecują korzyści. Przeciwnie zaś margrabia Chasseloup-Laubat był tego zdania, że Francyja nie jest przeznaczona na same państwo kontynentalne. Od dawna ochoczo zezwalała izba na wszelkie summy, których na wykształcenie marynarki żądano. Anglija posiada stacyje na wszystkich punktach ziemi, podczas gdy okręty francuzkie na dalekich morzach prawie nigdzie nie mają bezpiecznego schronienia. Wyspy Marquesas są potrzebnym placem wylądowania dla francuzkich okrętów, które z Chinami i z Indyjami zachodnimi handel prowadzą, a szczególniej dla rybołowców, gdyż wieloryby po większej części w Morzu południowem się trzymają. Zresztą wyspy te nie potrzebują wielkich wydatków, gdyż natura o większą część się postarała. — Pan Jules de Lasteyrie utrzymywał, że wyspy Marquesas nie mają żadnej wagi komercyjalnój; że są oddalone o 2000 mil. od Chin a 1200 mil. od wybrzeży amerykańskich, a przeto tak mało pożyteczne są dla francuzkiego handlu, jak Halifax i Quebec dla Anglii. Nawet gdyby przebito międzymo-

rze Panamy, przecież okręt kupiecki wolałby płynąć krótszą drogą około Przylądka Dobrej Nadzici. Prawda, iż potrzeba stacyi dla rybaków; ale pominiawszy to, iż wieloryby w morzu południowem bardzo się umniejszają, zaproponowany wydatek jest za wielki dla pomienionego zamiaru. Założyć wojskową koloniję na wyspach Marquesas, byłoby niedorzecznością; gdyż tam nie mielibyśmy nic do bronienia, podczas gdy *Ille de France* w przedziwny sposób panuje nad wnijsciem do indyjskiego morza. Prawda, iż opinija publiczna dziwi się temu, że Anglija do wszystkich morz klucze w swém ręku trzyma; atoli, że Anglija zabiera wszystkie dobre stanowiska pod swoje berło, ztąd nie wynika, aby Francyja wszystkie złe zabierała? Na Śródziemnym morzu będzie stoczona pierwsza bitwa morska i tu powinna Francyja mocno się usadowić. Kolonije na dalekich wyspach przywiodłyby tylko do nieobliczonych wydatków. Pan *Lacrosse* sądził przeciwnie, iż zezwoleniem na żądany teraz wydatek zapobiegłoby się na przyszłość większemu. Przyćm wyspy *Marquesas* mogłyby być dla francuzkiej marynarki pożytecznym punktem oparcia się. — Po przymówieniu się jeszcze hrabiego *Gasparin* (protestanta) przeciw wnioskowi do ustawy, szczególnież z obawy, aby z powodu zajęcia tych wysp przez Francuzów nie wypędzono ztamąd misyjonarzy protestanckich, odroczone debaty.

Rząd francuzki zamysła zaprowadzić na chińskich wodach formalną stacyję okrętową. Według najnowszych wiadomości z *Makao* przybyła korweta *Heroine* przed to miasto, gdzie się *Erigone* i *Favorite* już znajdowały. Przed kilkoma miesiącami odplynęły tamże z *Brestu* i *Rochefort* fregata *Cleopatre* o pięćdziesięciu działach tudzież korweta *Alcmene*, tak, iż z korwetą *Sabine*, która francuzkiego konzula pana *Bocourt* do *Manili* przywiozła, w krótkim czasie sześć okrętów wojennych tam się połączy.

Podług telegraficznej depechy z *Avignon* wezbrał *Rodan* z powodu ustawicznej słoty i zalewa już nisko położone grunta. Woda podstąpiła już w niższe dzielnice miasta, i obawiają się powszechnie o zasiewy, które nigdy piękniej nie wyglądały. Podług dziennika *Courrier de l'Ain* wylała *Saona* i wszystkie rzeki w *Bresse*; wezbranie jest powszechne i zrządza niezmiernie szkody w sianozęciach.

Najnowszy numer dziennika *Toulonnais* donosi, opierając się na powadze listu z *Oranu* pod dniem 21. maja, że naczelnik plemienia *Beni Amer* zawiadomił komenderującego tamże generała, iż *Abdel-Kader* w ostatniej po-

tyczce pod *Taguinem* został raniony; słychać, że jedna z kul francuzkich zdruzgotła mu kość udową.

Rossyja.

Z *Odessy* donoszą, iż zwiierzchność główna kraju *Noworossyjskiego* otrzymała nader ważną wiadomość, że pierwsza próba, odbyta w *Kairze*, w *Egipcie*, przez wysłaną tamże ztąd komisyję rossyjską lekarską, względem zniszczenia miazma zarazy morowej w rzeczach zarażonych, za pomocą natężonego ciepła, udała się zupełnie. Próba ta będzie powtórzoną, i jeżeli skutek powtórnie uwieńczy prace komisyi, tedy można będzie uważać kwestyję o skuteczności oczyszczania zarazy, za pomocą natężonego ciepła, za rozwiązaną dostatecznie i stanowczo.

(K. W.)

Nowiny.

Imię *Maxymilijana hr. Ossolińskiego* zapisane w sercach wszystkich Polaków, szczególnież *Galicijanów*. Ono wstawił się dziełem prawdziwie obywatelskiem, biblijoteką hojnie uposażoną, która wbrew wszystkim *Omarom* przechowa skarby nasze późnej potomości. Nie słuszaż, aby szlachetne oblicze tego zacnego obywatela, przeniesione na płótno, ożywiało tę świątynię, w której mu się pierwsze należy miejsce? A przecież aż do tej chwili nie posiadała biblijoteka wizerunku swego założyciela, a to przez szczególniejszy wstręt s. p. *Maxymilijana Ossolińskiego*, który nie rad był dawać się portretować. Teraz dopiero może się wspomniony zakład pochłubić jego wizerunkiem, który na zamówienie *Henryka księcia Lubomirskiego*, kuratora biblijoteki, *Jan Maszkowski*, profesor rysunków przy tutejszej akademii, olejnymi farbami, w postawie naturalnej po kolana wielkości, z niemałym talentem wykończył. Wspomniony artysta zaszczycał się względami *Ossolińskiego*, a wracając z *Rzymu* na *Wiedeń*, przeniósł był na płótno głowę szanownego protektora, z którego to szkicu teraz ten wielki obraz odkopijowanym został. Ci, co znali *Ossolińskiego*, podziwiają w tym wizerunku przemawiające podobieństwo, a zaawcy sztuki malarskiej chwałą gładkość pędzla i piękny rysunek obrazu. Drogą tę dla naukowego zakładu pamiątkę przyozdobił własnym kosztem *Hajetan hr. Lewicki*, kosztowną inader pięknie tu we *Lwowie* przez *Kuźmińskiego* wykonaną ramą. —

Wczoraj był koncert skrzypka Felixa Lipińskiego w sali Towarzystwa muzycznego.

Pani Pirscher, pierwsza śpiewaczka darmstadtzkiej opery, wystąpiła po raz pierwszy w roli *Normy* dnia 22go b. m.

Udzieloną nam drogą prywatną wiadomość, lubo nieco spóźnioną, o skrzypku panu Horn w Warszawie, umieszczamy tém chętniej, ile że się naszego ziomka, Galicyjanina dotyczy: Pan Horn, rodem z Galicyi, dał się słyszeć na porankach muzycznych w pałacu P a c a. Gra jego cechuje się niezwykłą śpiewnością i uczuciem, przytém pokonywa z łatwością największe trudności muzyczne. Podziwiano jego biegłość w *arpedżiach*, *stokkatakach*. Słusznie też zjednywał sobie pan Horn powszechne oklaski, których echem będą pochwały udzielone mu w pismach publicznych.

W Krakowie wystąpiła pani A s n i k o w s k a w roli Heleny w sztuce: *Hajdamacy na Ukrainie*. Z jakim powodzeniem, łatwo się domyśleć może każdy, kto ją widywał na tutejszej scenie.

W mieście Sulmierzycach, w Księstwie Poznańskim, srożyła się dnia 4. czerwca okropna burza, połączona z gradem wielkości największego kurzego jaja. Gazeta Poznańska pisze, że okropne spustoszenie padło na całą okolicę; okna, dachówki, szkudły, drzewa, rośliny wszelkiego rodzaju uległy zniszczeniu, zwierzyzna i ptactwo polne pobite, nieprzejrzone łany zboża gradem zaorane.

WIADOMOSCI HANDLOWE I PRZEMYSŁOWE.

(Z korespondencji prywatnej.)

Z Dobromiłą dnia 20. Czerwca. Niepamiętnie piętnych chwil doczekaliśmy się, ciepłe deszcze przechodzą co dni kilka, następnie pogoda bez zbytich upałów; zasiewy w ogóle wszystkie wyglądają bardzo ładnie; wyjąwszy żyta ozimego, które ucierpiało bardzo wiele, przez grubo spadłe śniegi po pogodach miesiąca lutego, i przez ciągłe dotkliwie mrozy w kwietniu. Cena zboża w czerwcu raptem spadła; pszenica 5 zr. 30 kr., żyto 3 zr., jęczmień 3 zr. w. w.; o znaczne zapasy owsów nie pytają się nawet u spekulantów. — Wielu rozpoczęło tego roku handel żytem, zdawało się niejako matematyczną prawdą, że ta spekulacyja zawieść nie może, posyłano po to ziarno o kilka mil w chlebniejsze okolice, musiano przebywać niegodziwą drogę przez królewską, jakież z tego skutek, oto teraz tru-

dno odebrać kapitału. — Wódka z każdym dniem w cenie spada, słyhać już o kupnachs niższej 20 kr. m. k. za garniec okowitej 30stopniowej. W kilkunastu wsiach wzięto się bardzo czynnie do naprawy dróg z przynależną gorliwością. — W królewskiej nie myślą o najmniejszej naprawie, to wywiera najgorszy wpływ na byt kilkunastu tysięcy włościan: wywóz drewnianych materiałów z każdym dniem uciążliwszy, a to prawie jedyny zarobek tutejszego ludu, wynajmowanie wywozu, drzewa, tarcie, łat, gątów. Nawet dla pieszego jest bardzo trudne przejście; kamienie sterczące na łokieć, błota, kałuże bez odcieków, urwiska, rzeki kręte jakby na przekorę, a sprostowane być mogą najłatwiejszym sposobem.

Z Wiednia dnia 17. czerwca. Handel wołami galicyjskimi w Wiedniu prawie nie istnieje: tak małą ilość przypędzają z Galicyi na tutejsze targi, że gdyby nie sąsiednie Węgry które dosyć bydła w tym roku dostarczają potrzebę miasta, bydłem krajowem i małą ilością przypędzonego z innych prowincyj nie mogłyby być zaspokojone. W tym tygodniu miał Wiedeń na targu przeszło półtora tysiąca wołów, podobnież było i w przeszłym tygodniu; cena jest dość znaczna; placono za cetrnar wołu węgierskiego dobrej jakości po 42 czasami i 43 zr. w. w., zaś średniej jakości po 40 do 41 zr. w. w. Pan Abramowicz, który w przeszłym tygodniu 200 wołów w Lipniku do Pragi sprzedał, chciał drugą partycję w liczbie 250 sprzedać tutejszym rzeźnikom, lecz jeszcze zgoda nie nastąpiła, i dopiero na przyszły tydzień się rozstrzygnie.

VI. S p i s

osób, które w biurze Redakcyi Gazety Lwowskiej przyczyniły się do składek dla pogorzalców Zmigrodu:

Według apisu V. w Gazecie Nr. 70.	zr. kr.
41 czerw. złotych i	525 4
M. S.	5 —
Z parafii gr. kat. Brzeżańskiej	8 10
Jan baron Konopka	8 —
Henryk hr. Fredro	5 —
Michał Tustanowski	5 —

Summa . . 551 zr. 14 kr.
w mon. konw. i 41 czerw. złot.

(Do tego Nru. Gazety dołączony jest Ner. 25. Rozmaitości.)

Dodatek nadzwyczajny do Nru. 73. Gazety Lwowskiej.

(1865)

DONIESIENIA LITERACKIE, MUZYKALNE I ARTYSTYCZNE.

W księgarniach

JANA MILIKOWSKIEGO,

w e

LWOWIE, STANISŁAWOWIE I TARNOWIE

dostać można:

(Cena w monecie konwencyjnej.)

Bei Braumüller & Seidel in Wien, am Graben, im Hause der Dester: Sparcasse, ist so eben erschienen:

Practische Abhandlung über die

Verengerung der Harnröhre

und ihre Heilung ohne Aetzmittel;

nebst einem

Anhang über die Unzulässigkeit und Gefahr der Anwendung des Aetzmittels.

von **Johann Kugler,**

Operateur und Augenarzt des k. k. allg. Krankenhauses, Mitglied mehrerer gelehrten Gesellschaf-
ten. etc. etc.

Mit 2 lithographirten Tafeln. Wien, 1843. gr. 8. geh. Preis: 40 kr. C. M.

Bei Braumüller & Seidel in Wien ist erschienen:

Das diätetische Sendschreiben des Maimonides (Rambam)
an den Sultan Saladin.

Ein Beitrag zur Geschichte der Medizin für Ärzte und Freunde des classischen
Alterthums, mit kritischen und sacherläuternden Notizen.

Herausgegeben von **D. Winternitz**, pract. Ärzte in Wien.

Wien. 1843. gr. 8. geh. 45 kr. C. M.

Wissenschaftliche Begründung

des

Prinzipes der Homöopathie.

Nach dem gegenwärtigen Stande der Physiologie und Pathologie

bearbeitet von **Adolph Heinrich Gerstel,**

Doktor der Medicin, Magister der Geburtshilfe, Mitglied der med. Facultät zu Wien und Prag,
pract. Ärzte in Wien.

Wien 1843. gr. 8. in Umschlag brosch. 30 kr. C. M.

1730

Ankündigung.

(2)

Es wird hiemit zur allgemeinen Kenntniß gebracht, das in dem öffentlichen
Geschäfts-Bureau des
Eduard Schmitt.

in seinem eigenen Hause Nro. 20. Ossoliński'sche-Gasse zu Temberg, von nun an, den vielfäl-
tigen Wünschen gemäß, auch

Vormerkung

über zu verkaufende oder zu verpachtende Güter und Gründe, über zu veräußernde Häuser oder
bewegliche verschiedene Gegenstände, zu vermietende Wohnungen und andere Unterkünfte, über
Geldbarlehn, dann über angebotene Dominikal- insbepondere Dekonomie-Beamten- und sonstige
auch niedere Bedienstungen, endlich über andere allerley Leistungen, geführt, so wie über alle
solche vorgemerkte Angelegenheiten Jedermann genaue

Auskünfte

ertheilt werden; übrigens in jenen Angelegenheiten gleich daselbst Verträge verhandelt und abge-
schlossen werden können. Weßhalb sich sowohl die betreffenden Anbiether wegen der Vormerkung
und baldigsten Realisirung ihrer Anträge, als auch die Auskunft-Benüthigten an sein Bureau
mündlich zwischen 9 und 12 Uhr Vormittags, oder 3 bis 7 Uhr Nachmittags, und von auswärts
in portofreyen Briefen zu wenden belieben wollen.

Obwieszczenie.

Podaje się niniejszém do powszechnéj wiadomości, że w publicznym
Biórze interesów w drodze politycznej i potocznych,

EDWARDA SCHMITT,

w jego własnym domu pod Nrem. 20 przy ulicy Ossolińskich we Lwowie, dogadzając po-
wszechnym życzeniom, odtąd utworzone są

Wpisy

do sprzedania lub wydzierżawienia będących dóbr i gruntów, tudzież domów i różnych
ruchomych przedmiotów, mieszkań do wynajęcia i tym podobne umieszczenia, pieniędzy
do wypożyczenia, osób szukających służby deminikalnej, lub ekonomicznej, i innych
mniejszych usług wszelkiego rodzaju, jako też i do tego wszystkiego czegokolwiek intere-
sa i okoliczności zgłaszających się, wymagać mogą. O których wpisyanych przedmiotach
takżo dokładne

Wiadomości

każdemu udzielane będą, i zarazem potrzebne do tego umowy i kontrakty układać się mo-
gą. Dla tego raczą się wszyscy, którzy sobie podobnym wpisaniem spieszego uiszczenia
polecen swoich życzą; równie jak i ci, którzy potrzebnych w téj mierze wiadomości zasię-
gnąć pragną, do jego Bióra ustnie między godziną 9tą i 12tą przed południem, albo 3tą
i 7mą godziną po południu, a z prowincyi w listach frankowanych, zgłaszać.

K a p i e l e w K o n o p k ó w c e.

Do najcelniejszych, najwygodniejszych i zdrowiu najskuteczniejszych zakładów Galicyi, należy zakład kąpeli w Konopkównce, który się w każdym względzie z zagranicznymi mierzyć może. — Siarczanna woda wytryska obficie ze skały, i jest tak do kąpania się w niej, jako też i do picia przydatna, — źródło zawiera w sobie tyle skutkujących własności, ile tylko najmocniejsza zimna tego rodzaju woda skutkująca mieć może. — Oprócz zwyczajnego i prawie z zbytkiem i przepychem złączonego urządzenia w kąpielach i najgustowniej założonego ogrodu, które to urządzenie w żadnych kąpielach Galicyi nie znajduje się, są tutaj także parne i spadkowe kąpiele, tak że zwyczajnej jako i siarczanej wody jak najskuteczniej urządzone, przezco skutek tej wody jest tem pewniejszy. Dla tego widzimy tutaj najczęstsze wyleczenia, pomiędzy innymi, osobliwie z następujących słabości, to jest: ze szkrofulów, angielskich słabości, liszajów, ostudy, krosty, reumatyzmy, żółtaczkę, zamulenia wątroby i innych niższych wnętrzości, jako też wszystkich cierpień macicznych, organów rodzajnych i wszystkich zadawnionych słabości nerwowych, wenerycznych, otrętwiałości składów i kurczów.

Przedwieczne akta jeszcze z roku 1675 królewskiego miasta Trembowlu dowodzą doświadczone skutki tej siarczanej wody.

To źródło zostało fizycznie i chemicznie rozbierane i przez sławnego Pana Teodora Torosiewicza opisane, do czego także Doktor medycyny Henryk Mosing uwagi swoje o niezawodnym skutku tej wody dołączył, — które to opisanie w tarnopolskim księgozbiornie i w samych kąpielach w Konopkównce dostać można.

Pomieszkania, którym co się tyczy wygody i najprzyjemniejszego położenia nie dodać nie można, są przytém bardzo tanie, również i wikt.

Oprócz tego dawane będą każdego tygodnia bale z muzyką jedynie do tego w miejscu utrzymywane.

Nakoniec od 15go czerwca do ostatniego października każdego roku zastać można ciągle w tychże kąpielach obznajomionego z skutkami tejże wody lekarza.

Tarnopol dnia 3. czerwca 1843.

Dr. Piwocki,

e. k. cyrkularny fizyk.

B ä d e r i n K o n o p k ó w k a.

Zu den schönsten, bequemsten, und heilsamsten Anstalten Galiziens, gehört die Badeanstalt Konopkówka, welche sich in jeder Hinsicht mit denen des Auslandes messen kann. Das schwefelhaltige Mineralwasser entspringt reichhaltig aus einem Felsen, und ist sowohl zum Baden, als auch zum Trinken geeignet. Am Reichthume der heilsamsten Bestandtheile enthält diese Quelle so viel, als das stärkste kalte Heilwasser dieser Art besitzen kann. — Außer den gewöhnlichen fast luxuriösen Einrichtungen und der schönsten Gartenanlage, welche in keiner anderen Badeanstalt Galiziens anzutreffen ist, findet man hier auch Schwiz- und Tuschbäder, sowohl vom süßen, als auch vom Mineralwasser, die sehr zweckmäßig angebracht sind. — Siedurch wird die Wirkung dieses Wassers ungemein erhöht. — Daher sieht man hier häufig gründliche Heilungen der Skrofeln, englischen Krankheiten, Flechten, Kopfgründ, Krätze, Sicht, Goldaderbeschwerden, Anschoppungen der Leber und anderer Unterleibseingeweiden, der meisten Krankheiten der Gebärmutter und der Harnorgane, aller Art von veralteten Nervenkrankheiten, Gelenksteifigkeit, Lähmung und der Nachkrankheiten der Lustseuche.

Die uralten Akten der königlichen Stadt Trembowla gewähren die erprobten Wirkungen der Schwefelquelle noch vom Jahre 1675.

Diese Quelle ist phisisch und chemisch untersucht, und von dem berühmten Hrn. Theodor v. Torosiewicz beschrieben worden, nebst der ärztlichen Bemerkung über deren Heilkräfte vom Heinrich Mossing, Doktor der Heilkunde im Jahre 1831. Die Beschreibung ist in dem Bücher-Verlag zu Tarnopol und in der Badeanstalt zu bekommen.

Für die Bequemlichkeit der Unterkunft ist so gesorgt, daß nichts zu wünschen übrig bleibt. Nebst dem werden alle Wochen Bälle gegeben, wozu eine eigene Musik im Orte erhalten wird.

Wohnung und Kost sind äußerst billig.

Uebrigens wird man alldort vom 15ten Juny bis zum letzten October jeden Jahres einen mit den Wirkungen dieses Heilwassers vertrauten Arzt finden.

Tarnopol den 3ten Juny 1843.

Dr. Piwocki,

E. K. Kreisarzt.

U W A G I

o wodach mineralnych w Franzensbad w Czechach.

Miasteczko Franzensbad niedaleko Eger, w ostatnich latach niepospolity wzięło wzrost. Że zaś Franzensbad powodzenie swoje niewinno modzie, ni szczególnemu zamięłowaniu ze strony lekarzy i publiczności, ani też innéj protekcyi; przeto powód zwiększania się jego wziętości należy jedynie przypisać jemu samemu, to jest: znajdującym się tamże zakładom lekarskim. Tak jest w samej rzeczy, témbardziej zaś zasługuje na ocenienie publiczne, że źródła tameczne upowszechnione wprawdzie od lat kilku, jeszcze nie są dostatecznie znane. — Za zniesieniem się z wielu miejscowemi i zagranicznymi lekarzami, nie tylko poznałem ich zaufania w skuteczności Franzensbadzkich wód mineralnych, ale nadto często na miejscu miewałem sposobność przekonania się o słuszności położonego w nich zaufania. Uważam przeto za powinność z okoliczności zaczęcia się pory wiosennej przypomnieć Franzensbad lekarzom. — Nie trzeba do tego uczonej i obszernéj rozprawy: krótki opis źródeł, kąpieli i ich działania dostatecznie temu odpowie.

Przez długi czas mniemano, a wielu i teraz jeszcze mniema mylnie, jakoby źródła w Franzensbadzie zawierały tak zwane wody żelazne. — Wszakże wody zawierające żelazo w jakimkolwiek stosunku do innych pierwiastków, nie mogą tak być nazwane; w takim bowiem przypadku należałoby wody Karlsbadzkie i Maryenbadzkie także umieścić na liście wód żelaznych. Tak tylko mianować można wody zawierające żelazo jako pierwiastek główny, posiadające zatem swoją skuteczność od żelaza i działające stosownie na organizm. Źródła zaś franzensbadzkie nie należą do wód żela-

znych, ale stosownie do chemicznego swego składu, powinny być policzone do wód mineralnych alkaliczno-glauberowych (alkalisch glaubersalzigen) posiadających obficie kwas węglowy i nieco żelaza. Pod względem lekarskim (farmakodynamicznym), źródła te należą do środków rozpuszczających-wzmacniających. W nowszych czasach, szczególnież królesko-saski radca dworu i lekarz sądowy w Eger, doktor Lautner *) powstawał przeciwko wymienionemu zdaniu, jakoby Franzensbad należał do wód żelaznych i oznacza tém źródłom w systemacie farmakologicznym miejsce wskazane.

Do 16 uncyj świeżo czerpanej wody źródła tych wchodzi ile wiadomo siarczanu sody (17 do 25 granów), solanu sody (6—9 gran) węglanu 2 sody, (5—9 gran) gazu kwasu węglowego, (26—40 cali kubicznych), węglanu żelaza (0,25—0,32 gran).

Z powyższych zaś pierwiastków przy bliższém ich rozważeniu, dają się też poznać skutki wskazane, wieloletnie zaś badania (między niemi 30letnie badane doktora Lautner) okazały, iż pierwiastki te pod względem działania wywierają na organizm ludzki wpływ nader korzystny, wprawdzie łagodny, ale tém bardziej wnikający. — Aby bliżej to objaśnić, powtórzę co już częstokroć powiedziano: iż źródła franzensbadzkie wzmacniają, dodają siły, bez wzniecania drażliwości i rozpuszczają bez osłabienia.

Źródła franzensbadzkie mają przed wielką innemi pierwszeństwo w tém, że wolno rozwalniają, nieosłabiają zbytecznie siły

*) Franzensbad i jego źródło uzdrawiające przez Dra. Franciszka, Kawerego Lautner Eger 1841.

fizycznych. — A lubo po rozwolnieniu, następuje zwykle chwilowe osłabienie, bywa ono wszakże wynegrodzone powiększeniem apetytu i polepszeniem strawności.

Tak przez używanie wewnętrzne jako też zewnętrzne sprawadzają skutki następujące:

1. W reprodukcjącej sferze organizmu szczególnież wszystkie systemy błon szluzowych (Schleimbaut) doznają od nich pomyslnego wpływu. — Należyte kierowana kuracja źródłami franzensbadzkimi przywraca tam utraconą harmonię i reguluje zbyteczne wydzielanie szluzu. Prawie wszelkiego rodzaju upławy szluzowe zostały przez nią uleczone, mianowicie: zastarzałe katary płuc i bronchiów, chroniczne zapalenie gardła, chorobliwe wydzielanie szluzu w żołądku, kiszkać, katary pęcherzowe, tryper chroniczny i białe upławy.

2. Zastanawiającym jest wpływ kuracyi temi wodami na wyrobienie krwi (Haematopöese) ztąd ów zadziwiający skutek w bladej chorobie (chlorosis) przy braku krwi po krwotokach, po chorobach niebezpiecznych (zwłaszcza u rekonwalescentów po tyfusie). Tu należy jeszcze wymienić zbawienne skutki w skrofułach, djatezie podagrycznej, hemoroidach, w lżejszych cierpieniach wątroby, in diathesi calculosa, sabulosa, w usposobieniu do piasku i kamienia.

3. W sferze systemu nerwowego tak nerwy węzłowe (Ganglien-nerven), poruszające (motorische) znajdują w tych źródłach bodziec do powiększonej czynności. We wszystkich cierpieniach nerwowych tego rodzaju, nie pochodzących z paraliżu, zbytnej czułości nerwów lub rozdrażnienia naczyn, ale wypływających z istotnej niemocy (Asthenia directa et indirecta) źródła i kąpiele franzensbadzkie znakomitą dają pomoc — dla tego w stanie paretycznym, przy tabes dorsalis i t. d. Ztąd świetny skutek w nerwowej hypochondryi i histeryi płci obojój (podług Hildebranda, Schönleina i innych, napotyka się i u mężczyzn stan, który ze swoich oznak i istoty może być nazwany Histerismus virilis).

Nakoniec działają gatunkowo na części rodne płci obojój. Niemoc u mężczyzn i u kobiet niepłodność, ściąganie się rurki urynowej, szluzotok części rodnych, chroniczne zapalenie macicy, jej zatwardzenie w skutek opieszalój cyrkulacyi lub zagnieżdżenia się hysteryzmu, jej opadnięcie, pochylenie się naprzód lub wstecz tego organu (często nawet po długiém i bezskuteczném użyciu; wieńców, gąbek i t. p.) w wielu przypadkach ustępują przez należyte używanie wewnętrzne i zewnętrzne pomienionych wód.

Jakkolwiek wszystkie źródła franzensbadzkie nie wiele się różnią co do składu i skutków ogólnych, mają jednak pojedyncze źródła swój właściwy i osobny charakter, na co przy zastosowaniu względ mieć potrzeba. I tak rozpuszcza Franzensquelle daleko mniej, jak Salz-Wiesenquelle i Halter-Sprudel, Salzquelle działa gatunkowo na błony szluzowe gardła u dróg oddechowych, dla tego jest skuteczne w rozpoczynających się suchotach skrofulicznych, w krwotokach i kongestjach płuc. Wiesenquelle działa zupełnie gatunkowo na nerwy żołądkowe, dla tego nawet najslabszy i najdrażliwszy żołądek znieść ją może (choć w początku tylko w małych dozach) w krótkim czasie wzmacnia także osłabione trawienie i znosi zamulenie żołądka. Działanie to, które się rozciąga i na wyrobienie żółci, przypisać można zawartej w niej małej ilości gazu wodorodnosiarczystego. Zimny Sprudel działa na kiszki, a Franzensquelle we wszystkich przypadkach czystego osłabienia nerwów. W skuteczności gatunkowej na płuca odznaczają się Louisen-Franzens- i Wiesenquelle.

Ważny użytek i niejako nowe źródła, stanowią połączenia pojedynczych źródeł między sobą i tak: np. połączenie Salz- i Franzensquelle na chlorosis, Wiesen- i Franzensquelle na zamulenie żołądka, Salz- i Wiesenquelle przy zatkanii w systemacie macicy i t. d. często zadziwiająco przynoszą pomoc. O tych połączeniach nadmieniamy tylko w ogóle; co do ich użytku trzeba na miej-

scu zasięgać dokładnej i troskliwej porady lekarza.

Największej wagi są przysposobiane w Franzensbadzie kąpiele znane pod nazwiskiem Moorbäder kąpiele błotniste. Że Franzensbadzkie błotniste kąpiele przechodzą w skuteczności większą liczbę wszelkich innych dotychczas znanych kąpeli tego rodzaju jest rzeczą powszechnie uznaną i stwierdzoną. Głównie działają ściągająco (adstringierend), wzmacniająco przez powiększone wyrobienie krwi (haematopöese) drażnienie skóry, zgoła przez stopniowe i stałe wzmacnianie naczyń krwistych i nerwów poczynawszy od skóry. W bladłej chorobie (Bleichsucht), przy skłonności do skorbutu, w chorobliwym wyrabianiu się krwi a szczególnie w chorobach śledziony, w osłabieniu nerwowym mianowicie odnóg tak górnych jako i dolnych, w paraliżu bez nadwężenia włókien nerwowych w hypokondryi, w hysteryi nerwowej i t. d. Franzensbadzkie kąpiele (Moorbäder) są wielkim i pewno działającym środkiem.

Źródła Franzensbadzkie szczególnie są użyteczne i od dawna uznane za doskonały środek po użyciu wód Karlsbadzkich. Przez długi czas obawiano się użyć Franzensbadu po Karlsbadzie, mniemano: iż przez to tamują się konieczne chorobowe przesilenia. Mylne to mniemanie po większej części pochodziło z wyżej nadmienionego również mylnego zdania, o znacznej ilości żelaza w tych wodach zawartej. Wszystkie te obawy znikają za należytym wskazaniem i kierunkiem kuracyi.

Mogę tu zapewnić na zasadzie dostatecznych doświadczeń, że o tamowaniu przesilenia choroby i t. p. wzmianki być nie może, owszem ogólne osłabienie (bardzo naturalne), znużenie ciała i ducha zwykle następujące po kuracyi Karlsbadzkiej nawet tylko przez kilkodniowe używanie Franzensbadu, doznaje nieochybnie pomyślnego wrażenia.

Rzadko zdarza się: aby wody Franzensbadzkie nie były do zniesienia po Karlsbadzkich. To samo ma miejsce po kuracyi Marienbadzkiej.

Równie jak wiele innych wód mineralnych, tak też Franzensbadzkie dają się przesyłać bez utracenia swojej skuteczności, byleby były zakonserwowane od wpływów zewnętrznych. O sztucznych machinach zasłużonego dzierżawcy źródeł Franzensbadzkich, pana Józefa Augusta Hecht, celem zakorkowania i obłakowania kamionek nie potrzeba tu dopiero pochwalnej wzmianki. Zaprowadzono je wszędzie, gdzie tylko okoliczności dozwoliły poznać, o ile ta metoda przechodzi wszelkie inne podobne. Wielu z gości zwiedzających Franzensbad, przybywają dopiero za użyciem wstępnej kuracyi 20 lub 25 kamionek, inni znowu zabierają z sobą do domu podobną liczbę kamionek, aby szczęśliwie rozpoczętą kuracyję dokończyć. Nakonięc znane są wieloliczne kompletne uleczenia w przypadkach, gdzie czas i okoliczności niedozwalały pacjentom zwiedzać przyjemnego miejsca Franzensbadu i gdzie woda wysłana ze źródeł Franzensbadzkich osiągnęła cel pożądaną *). Ale też mało wód mineralnych tak jest sposobnych do kuracyi domowej jak franzensbadzkie. Przyczyna tego: że są łatwe do strawienia i nie wymagają zbyt ścisłej diety. Że zaś woda wysyłana nie tyle odpowiada celowi, ile jej używanie na miejscu, łatwem jest do pojęcia. Główna jest przyczyna iż niedostawają kąpiele, których używanie tyle kuracyi dopomaga; nie trzeba też przepomnieć wielu innych niemniej ważnych przyczyn.

Niedawno zmarły Ossan mający niezaprzeczone prawo do rozprawiania o tym przedmiocie, wyrzekł: »iż między wszystkimi wodami mineralnemi świata, nie zna żadnych, któreby tyle, ile Franzensbadzkie były sposobne do kuracyi domowej, mianowicie to przyznać należy tak zwaną Salzquelle. —« Cesarzowski radca i burmistrz w Eger pan Dotzauer, jeden z najgorliwszych urzędników kraju, który mi owe zdanie Ossana udzielił, już od wielu lat z najmądrzejszym skutkiem używa kuracyi wodą z Salzquelle, w swojej pracowni pośród

*) Tym to kuracyjom winien Franzensbad po części wzrost swój w nowszych czasach.

trudów służby. Jeden przykład może tu być dostatecznym.

Ze względu na te wyśmienite przymioty Salzquelle z osobna, albo w połączeniu z Franzensquelle może być użyta zawsze w takich przypadkach, gdzie jest potrzeba zapobieżeniu cierpieniom z siedzącego życia wynikającym. Zresztą wody Franzensbadzkie wiele pomagają kuracją domową w lżejszych chorobach pod Nr. 1, 2, 3 i 4, wymienionych.

Zakończając niniejsze uwagi muszę jeszcze nadmienić o przedmiocie będącym podług mojego zdania, nie pospolitej wagi, a przy którym z jednej strony pragnę, aby mnie źle niezrozumiano; z drugiej zaś, aby staranne doświadczenia myślących lekarzy zapobiegły przedwczesnemu wyrokowaniu i zaprzeczeniu. Od dawna to znaną i tu nie po pierwszy raz wzmiankowaną prawdą, że Egerska Salzquelle przez ogrzanie staje się w smaku wielce podobną do wód Karlsbadzkich, w mniejszym zaś stopniu ogrzania, smak kwaskowaty większym czyni podobieństwo do Schlossbrunnen, przy mocniejszym zaś ogrzaniu smak charakterystyczny podobny jest do lekkiego rosolu z kurcząt. Ogrzałem dobrze oblaowaną kamionkę wysyłanej wody Eger Salzquelle, która okazała też same oznaki. Spokojne, porównawcze zbadanie chemicznych części obu wód czyni rzecz do prawdy podobną, proste zaś doświadczenie filiżanką Salzquelle nad mocnym płomieniem spirytusowym zdanie to potwierdzi.

Wypadek opisany wymaga dokładniejszego i bliższego objaśnienia, czy połączonemu podobieństwu pierwiastków chemicznych, stopnia ciepła i smaku — czy temu podobieństwu, nie odpowiada także podobieństwo skuteczności to jest: czy woda Eger Salzquelle ogrzana na 30—60° R. nie może być uważana za surrogat wód Karlsbadzkich. O ile się z góry daje powiedzieć, uważam to podobieństwo za wielce możliwe, aby przynajmniej przez doświadczenia wyrok w tej mierze uczynić stanowczym.

Przedewszystkiém upraszam wszystkich czytelników o należyte zrozumienie wyrazu surrogat. Że wody Karlsbadzkie są najcenniejszemi między wszystkiemi wodami mineralnemi, że są jednym z największych i najdzielniejszych środków lekarskich, żadnej nieulega wątpliwości. Ale właśnie im ważniejszym, im większym i kosztowniejszym jest środek lekarski, tém bardziej staramy się odkryć inny środek któryby stosunkowo z mniejszemi kosztami zdołał w skuteczności pierwszemu wyrównać, to jest: staramy się wynaleźć surrogat. Czyliż nie miano podobnych przykładów z chiną i wielu innemi kosztownemi lekarstwami? Za upowszechnieniem chinu, szukano zaraz innego środka któryby z mniejszym kosztem odpowiedział skuteczności téjże. Wierzba (salix), kasztan (hippocastanum), porost ścienny (lichen parietinus), pieprz (piper) i wiele innych okazały się jako surrogaty i niemi są dotychczas. O zastąpieniu mogła być wznianka, wszakże nawet chinin nie zdołał zastąpić chinu. Tak samo zaprzeczano możliwość zastąpienia wód Karlsbadzkich. Stosownie zaś do uwag powyższych, póki staranne i wolne od przesądu doświadczenia nie dadzą dostatecznego dowodu, nie ma przyczyny powątpiewać o istotném podobieństwie działania obydwóch wód.

Do tych doświadczeń wzywam publiczność lekarską. Na okoliczności nie zbywa. Zbliżające się lato okazuje porę najsposobniejszą. Gdyby tylko tém podobieństwem osiągnięto kurację wstępną, już wieleby na tém zyskano, gdyż wody Karlsbadzkie témbardziej mogłyby wnikać zaraz na początku ich używania. Nie opuszczę okoliczności dla zachęcenia do tych doświadczeń, sam je wykonam i w swoim czasie nie omieszkać donieść o skutku.

Doktor medyc. i chirurg.
Teodor Helm.

Wiedeń 27. lutego 1842 r.